

Kcyńskie akcenty w Powstaniu Warszawskim

1. Trasa – początek na Rynku, następnie kamienica Kozłowskich – apteka Pod Orłem (tablica poświęcona lekarzom) – schody prowadzące do kościoła ewangelickiego – willa Margowo
2. **Historia Henryka Kozłowskiego**
(kamienica Kozłowskich)
 - miał 19 lat, gdy wybuchła wojna
 - to były najlepsze lata życia
 - fragment nagrania dźwiękowego - o Powstaniu Warszawskim – na stronie www Dźwiękowego Archiwum Kcyni
 - historia udziału Henryka Kozłowskiego w Powstaniu – jak to się stało, że znalazł się w Warszawie?
 - godzina W – gdzie go zastała?
 - wyjście z powstania
 - czas po wojnie – wyrok śmierci za przynależność do AK – tragiczne losy powstańców
 - zmarnowane szanse

Zadanie dla mieszkańców: wspomnienia związane z Henrykiem Kozłowskim – jak go Państwo pamiętają?

3. **Historia dr. Józefa Wizy – na podstawie materiałów udostępnionych przez rodzinę**
(pod tablicą pamiątkową zamontowaną na elewacji Apteki Pod Orłem)
 - lekarz urodzony w Kcyni w 1905 roku
 - rodzina wkrótce wyprowadziła się do Gniezna
 - świetnie zapowiadająca się kariera naukowa
 - współtwórca terminu „Szare Szeregi”
 - działalność w harcerstwie
 - działalność antyhitlerowska w Poznaniu
 - działalność w czasie powstania warszawskiego – punkt ratowniczo-sanitarny
 - wyjście z powstania
4. **Historia apaszki – Powstanie w kulturze popularnej – muzyka – kolejne płyty wydawane przez Muzeum Powstania Warszawskiego, wywiady z potomkami powstańców (do**

obejrzenia na kanale Youtube Muzeum Powstania Warszawskiego), gadżety, upamiętnienia.

5. **Sposób popularyzacji wiedzy o powstaniu wśród najmłodszych**
6. **Los matek wyprawiających swoje dzieci do powstania. Los ludności cywilnej.**
7. **Model, pech powstańców, Dirlewanger, Rona, historia kobiet osadzonych na Zieleniaku**
8. **Prof. Jan Czochralski (willa Margowo) – książka prof. Tomaszewskiego**

Wiersze Anny Świrszczyńskiej

"Jej śmierć ma szesnaście lat

Konając we krwi na bruku

skąd ma wiedzieć, że kona.

Jest tak szczelnie wypełniona młodością,

że nawet jej konanie jest młode.

Nie umie umierać. Umiera przecież

pierwszy raz"

I kolejny jej wiersz "Szpital"

"Pożar cierpienia

buchał oknami,

konali rzędami na podłodze,

stawiałam nogi

między krzyczące usta i oczy.

Każde ciało było twierdzą

zamkniętą na usta i oczy"

Wiersze pochodzą z tomiku "Budowałam barykadę" (Warszawa 1980)

Anny Świrszczyńskiej (1909-1984), poetki i sanitariuszki w Powstaniu Warszawskim. W tomiku, bez znieczulenia, z całą surowością opisuje ona cierpienie, którego była naocznym świadkiem.

Urszula Falcmann po mężu Macińska

Osoba ze zdjęcia to Urszula Falcmann po mężu Macińska (1924-1992). Walczyła w batalionie "Miotła". 13 września 1944 została ranna na ulicy Książęcej (straciła oko). Po wojnie mieszkała w Gorzowie Wielkopolskim.

Krystyna Krachelska (zm. 2.08.1944)

"Kalinowym mostem chodziłam
Kalinowy most się kotysał
Wiatr piosenkę gwizdał na trzcinach
I kitami po wodzie pisał
Opadały czerwone jagody
Aż na samo dno ciemnej wody
Kalinowym mostem chodziłam
Kalinowy most się ugiął
Chciałam sobie ciebie przypomnieć
Aleś mi się nie przypomniał
Były koła na wodzie ciemnej
Było serce kalinowe we mnie
Kalinowym mostem chodziłam
Kalinowym mostem pochyłym
Choć tak bardzo tęsknię do ciebie
Nie pamiętam już jaki byłeś
Opadały tyle razy jagody

Aż na samo dno ciemnej wody
Kalinowym mostem chodziłam
Kalinowe serce zgubiłam
Utonęło jak kwaśne jagody
Na dnie, na dnie ciemnej wody
Opadały tyle razy jagody
Aż na samo dno ciemnej wody
Kalinowym mostem chodziłam
Kalinowe serce zgubiłam
Utonęło jak kwaśne jagody
Na dnie, na dnie ciemnej wody"

To wiersz Krystyny Krachelskiej, poetki i żołnierza AK, która 2 sierpnia zmarła od poniesionych 1 sierpnia ran, w czasie ratowania innego powstańca.

Kocham ten wiersz, szczególnie w wykonaniu Agi Zaryan (płyta o Powstaniu "Umiera piękno"):

<https://youtu.be/lijhmWBOEXA?feature=shared> i bardziej mi on pasuje w kontekście Powstania niż napisany przez nią tekst "Hej, chłopcy, bagnet na broń". W "Kalinowym moście" widzę młodą kobietę pełną marzeń i pragnienia życia. Wyobrażałem sobie wczoraj ten kalinowy most, patrząc na most Świętokrzyski i warszawską Syrenę: „Warszawskiej Syrenie dała swą twarz, powstańczej Warszawie oddała swe życie”.

Mimo nalegań rodziców, opuściła w miarę spokojny Kraków i wróciła do Warszawy przed samym Powstaniem.

Napisała wówczas wiersz, który odzwierciedlił Jej przeczucia?

"Chryste Panie z przydrożnych połamanych krzyży

Daj nam, Chryste przydrożny, silną wolę życia!

I daj nam śmierć żołnierską – jeśli umrzeć trzeba.

Poprzez ciemność i burze daj nam iść najprościej

Drogą do nowej Polski, drogą do wolności."

I "Gdy przyjdzie dzień odlotu do krainy innej, chcę odlecieć w porywie szczęścia jak ptak, co uciekając z ziemi niegościnniej, ziemię na niebo zamienia."

9. Park Akcji Burza

"Zieleń na gruzach" - tak można opisać wielokrotnie już nagradzany Park Akcji "Burza" w Warszawie. Ten projekt analizuje, rozumie i komunikuje nasze własne, polskie doświadczenie historii i przestrzeni miejskiej.

Kopiec Czerniakowski, na którym i wokół którego zaprojektowano park, powstał w wyniku zwożenia gruzu ze zburzonej Warszawy, jest więc tworem całkowicie sztucznym. Z czasem zarósł, a w 1995 roku ustawiono na jego szczycie Kotwicę - symbol Polski Walczącej i nadano mu imię Kopca Powstania Warszawskiego.

Współtwórcy projektu Magda Wnęk (topoScape) i Marcin Maraszek ([Archigrest](#)).

10. Gra rodzinna „Chcieliśmy być wolni”

Najpierw gra „Chcieliśmy być wolni” dzięki, której dzieci mogły odwiedzić najważniejsze punkty powstańczej Warszawy i przenieść się w czasie wykonując zadania związane z meldunkami, opatrywaniem ran, a nawet porozmawiać z właścicielem fabryki czekolady, Janem Wedlem!

Wieczorem spotkaliśmy się w Parku Wolności przy Muzeum Powstania

Opracowanie: Justyna Makarewicz/Dźwiękowe Archiwum Kcyni